

Enheten för social utveckling
Alf Klingvall

Stockholms stad
Kungsholmen stadsdelsnämnd

Tillsyn enligt tobakslagen (1993:581) och alkohollagen (2010:1622) i Kungsholmens stadsdelsnämnd, Stockholms stad, 22 november 2016

Beslut

Utifrån genomförd tillsyn riktar Länsstyrelsen kritik mot stadsdelen.

- Beslut om försäljningsförbud av tobaksvaror i sex månader har meddelats av förvaltningen utan stöd i stadsdelsnämndens delegationsordning.

Det finns ett förbättringsområde enligt nedan:

- Stadsdelsförvaltningen bör se till att det finns rutiner för att skicka fattade beslut enligt tobakslagen till berörda myndigheter.

Länsstyrelsen finner att Kungsholmens stadsdelsnämnd följer lagstiftningen i de delar som granskats. Länsstyrelsen avslutar därmed ärendet.

Bakgrund till tillsynen

Med stöd av 9 kap. 1 § alkohollagen och 19 a § tobakslagen har Länsstyrelsen utifrån tillsynsplan för år 2016 genomfört tillsyn i Kungsholmens stadsdelsnämnd.

Länsstyrelsens handläggning

Tillsynsbesök har genomförts den 17 november 2016. Tillsynsbesöket genomfördes av Alf Klingvall från Länsstyrelsen. Vid besöket träffade Länsstyrelsen tillsynshandläggare Bengt-Enar Andersson, enhetschef Katarina Eriksson nämndordförande Arvid Vikman.

Före besöket skickade Länsstyrelsen ut två frågeformulär som besvarades av tillsynshandläggaren. Innan besöket fördes diskussioner med tillsynshandläggaren och preventionssamordnaren utifrån de svar som lämnats. Därefter genomgicks ett antal akter i OL2 och tillsynsrapporter som upprättats vid tillsyn av detaljhandel med folköl och tobak. Tillsynen avslutades med ett samtal om Länsstyrelsens iakttagelser tillsammans med ovan angivna personer.

Redovisning av tillsynen

Organisation

På Stockholms stads socialförvaltnings utvecklingsavdelning finns en samordnare för folköls- och tobakstillsynen. Samordnaren kallar till möten och utbildningar och fungerar som en stödfunktion för stadsdelarna.

Datum
2016-11-25

Beteckning
705-36558-2016

Anmälan från näringsidkarna av folköls- och tobaksförsäljning hanteras av socialförvaltningen. Efter att anmälan kommit in läggs den in i dataprogrammet OL2. Stadsdelen får sedan reda på om det tillkommit någon ny butik eller butiken bytt ägare genom att socialförvaltningen skickar ett e-postmeddelande när en ny butik lagts till i OL2.

Norrmalms stadsdelsförvaltning skickar ut ett inplastat registreringsbevis efter att besök har gjorts i butik av tillsynshandläggare senast en vecka efter anmälan kommit in.

I händelse av att egenkontrollprogrammet inte kommer in med anmälan blir det stadsdelsförvaltningen som följer upp denna del i tillsynen. Tobakslagen ställer krav på att egenkontrollprogrammet ska lämnas in vid anmälningstillfället. Det är viktigt att staden skapar rutiner och följer upp så att egenkontrollprogrammet kommer in med anmälan.

Riktlinjer och underlag för avgiftsbeslut skrivs centralt. Normalt innebär det att övergripande beslut för Stockholms stad först beslutas i socialnämnden och därefter i kommunfullmäktige. Ansvar för tillsyn av rökfria miljöer har miljönämnden i Stockholms stad.

Stadsdelsnämnden i Kungsholmen ansvarar för tillsyn av detaljhandel med och servering av folköl och tobak.

Tillsynsplan och övergripande styrdokument

Stockholms stads riktlinjer som gällde vid tillsynsbesöket är beslutade i socialnämnden och av kommunstyrelsen i Stockholms stad 2013.

Stadsdelsnämndens tillsynsplan för folköl och tobak 2016 är skriven av tillsynshandläggaren och är beslutad i stadsdelsnämnden. Beslutet fattades i mars 2016. Enligt tillsynsplanen ska samtliga försäljningsställen få minst ett tillsynsbesök under året. Tillsynsbesöken genomförs alltid av två personer.

I delegationsordningen för stadsdelsnämnden framgår att handläggare har delegation att fatta beslut om att inleda och avsluta åtgärdsärenden. Detta ska anmälas till nämnd. Förvaltningschefen har delegation att fatta beslut om föreläggande utan vite vid överträdelse av bestämmelser i tobakslagen, att omhänderta en tobaksvara samt meddela varning vid överträdelse av bestämmelser enligt alkohollagen. I övrigt ska beslut om sanktioner fattas av stadsdelsnämnden.

Handläggarens arbetssituation och samverkan

Handläggaren arbetar 35 procent av en heltidstjänst med tillsyn av detaljhandel med tobak och folköl. Det finns också ett samarbete med Östermalm stadsdelsförvaltning. Handläggarna från förvaltningarna går tillsammans på tillsyn en dag i veckan. Viss samverkan sker även med Södermalm och Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltningar både vad det gäller tillsyn och kontrollköp. Handläggaren gör även tillsyn tillsammans med Polismyndigheten. Detta gäller både för folköls- och tobakstillsynen. Det finns en samverkansöverenskommelse

Datum
2016-11-25

Beteckning
705-36558-2016

med Polismyndigheten och att göra gemensam tillsyn fyra heldagar per år. Avtalet är mellan Norrmalm stadsdelsförvaltning och Polismyndigheten men omfattar även tillsynen på Kungsholmen. Av samverkansöverenskommelsen framgår att mål följs upp vad det gäller tobak. Denna del ska utökas med mål kring folköl.

Det finns skriftliga rutiner för hur handläggarna ska hantera hot och våld.

Granskade handlingar

Varje detaljhandelsställe har en egen digital akt i OL2. Länsstyrelsen granskade ett antal digitala akter i OL2 vid tillsynsbesöket samt konstaterade att samtliga butiker som säljer folköl och/eller tobak har besökts under 2015.

Under 2015 meddelade stadsdelsdirektören/förvaltningschefen ett beslut om sex månaders försäljningsförbud av tobak för en handlare. Beslutet delgavs butiken tillsammans med Polismyndigheten. Beslutet fattades utan formellt stöd i delegationsordningen. Beslutet meddelades sent till Folkhälsomyndigheten.

Tillsyn – detaljhandel med folköl och tobak

Vid Länsstyrelsens tillsynsbesök fanns det totalt 39 anmälda försäljningsställen som säljer folköl. Av dessa är det 4 som serverar folköl. 70 försäljningsställen säljer tobak i stadsdelen.

När handläggaren får information om ett en butik anmält försäljning av folköl eller tobak är ambitionen att besöka stället inom en vecka. Om stället har fått Stockholms stads exempel på egenkontrollprogram skickat till sig är handläggaren tydlig med att det är ett förslag. Handläggaren meddelar också att näringsidkaren inte ska skriva på förslaget direkt, utan ta tid på sig att läsa igenom det och anpassa det som behövs. Vid återbesök kontrolleras att näringsidkaren har förstått egenkontrollprogrammet.

Hittills under 2016 har 75 tillsynsbesök genomförts på totalt 75 försäljningsställen. Utöver det har extra besök gjorts vid ägarskiften. Antalet försäljningsställen på Kungsholmen har minskat sista åren. Under 2015 besöktes alla försäljningsställen minst en gång. Totalt gjordes då 93 tillsynsbesök.

Vid tillsyn används Stockholms stads tillsynsprotokoll. Tillsynsprotokollen innehåller frågor till kassapersonal om tobaksförsäljning, frågor till butiksansvarig om rutiner och egenkontrollprogram, kontrollpunkter kring livsmedelssortiment (vid folkölsförsäljning), 18-årsdekaler och marknadsföring. Handläggaren kontrollerar också tobaksprodukternas märkning. Dock innehåller protokollet ingen fråga om märkning av tobaksvara. En tobakspärm, tobak och folkölspärm samt folkölspärm som tagits fram av Stockholms stad lämnades ut till samtliga försäljningsställen på Kungsholmen under 2015.

Vid tillsynen får näringsidkaren läsa igenom och skriva under protokollet. En kopia av protokollet skickas till näringsidkaren.

Originalen av tillsynsprotokollen sparas i pärmar. Tillsynsprotokollen sorteras efter butikens namn. Om det är ett återbesök på grund av tidigare anmärkning anges det i OL2.

Datum
2016-11-25

Beteckning
705-36558-2016

Under 2015 genomfördes 83 kontrollköp av tobak. 18 procent av butikerna sålde tobak utan att förvissa sig om ungdomens ålder.

Under 2016 har hittills 134 kontrollköp genomförts och 27 procent av butikerna har sålt tobak utan att förvissa sig om ungdomens ålder.

De butiker som sålt tobak vid kontrollköp följdes upp med nytt kontrollköp och extra information.

Butiker där kontrollköp genomförts får ett brev med resultatet av kontrollköpet. I brevet framgår även vilken dag och tid när kontrollköpet genomfördes.

När butiken sålt tobak görs ett återköp direkt till butiken och i anslutning till det förs ett kortare samtal.

Länsstyrelsens bedömning

Tillsyn – detaljhandel med folköl och tobak

Stadsdelsförvaltningen meddelade 2015 ett beslut om försäljningsförbud av tobaksvaror i sex månader för en näringsidkare. Enligt stadsdelsnämndens delegationsordning är denna typ av beslut inte delegerat från nämnden. Att meddela ett försäljningsförbud på sex månader är en väldigt ingripande åtgärd enligt tobakslagen. I denna del får stadsdelen kritik.

Enligt 23 a § tobakslagen ska en kommun som har fattat beslut i ett ärende enligt tobakslagen skicka en kopia av beslutet till Folkhälsomyndigheten, Polismyndigheten och till Länsstyrelsen. Det är lämpligt att utarbeta en rutin för att se till att besluten skickas till respektive myndigheten.

De som deltagit i Länsstyrelsens beslut

Beslutet har fattats av enhetschef Kristin Marklund med tillsynshandläggare Alf Klingvall som föredragande.

Kopia till:

Folkhälsomyndigheten

Kungsholmen stadsdelsförvaltning